

Tervetuloa kääntäjänpäivään!

Kansainvälinen kääntäjien federaatio FIT lanseerasi vuonna 1991 kansainvälisen kääntäjien päivän, jota vietetään eri puolilla maailmaa suunnilleen syyskuun 30. päivän tietämissä, kääntäjien suojelupyhimyksen Pyhän Hieronymuksen päivän aikoihin. Näinä muutosten ja kilpailutusten aikana oma suojeluspyhimys saattaisi ollakin tarpeen.

Suomessa kääntäjänpäivän tapahtuman ovat perinteisesti järjestäneet Suomen käännöstoimistojen liitto, Käännösalan asiantuntijat KAJ ja Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto.

Tänä vuonna olemme hieman poikenneet kansainvälisen kääntäjänpäivän aiheesta. FIT on valinnut teemaksi kääntäminen kulttuurienvälisenä viestintänä. Me kolme järjestäjäliittoa halusimme kuitenkin valita Suomen kääntäjänpäivälle päivänpolttavan aiheen.

Kristiina Abdallahin väitöskirja käynnisti jokin aika sitten keskustelun käännösalan toimijoista, niiden rooleista ja keskinäisestä yhteistyöstä. Halusimme jatkaa tätä keskustelua, sillä siinä ollaan koko käännösalan rakenteiden äärellä. Se on aihe, jossa riittää sekä asiaa että tunteita. Haluamme tänään antaa keskustelulle sysäyksen eteenpäin ja tarkastella aihetta kestävän kehityksen näkökulmasta.

Suunnitteluvaiheessa emme kuitenkaan arvanneet, miten ajankohtainen aiheesta tulisi. Varmasti useimmat teistä, ehkä kaikki, kuulivat eilen, että MTV Media ulkoistaa käännöstoimintansa. Muutos koskee kahta vakituista ja toistasataa freelancer-kääntäjää. Ostaja on suoraan sanonut pitävänsä nykyisiä työehtoja – nimenomaan palkkatasoa – ”utopistisena”, joten muutoksia on tiedossa, kun nykyiset sopimukset umpeutuvat. Haluan korostaa sitä, että ostaja ei ole sellainen toimija, joka tunnettaisiin siitä, että se painottaisi erityisesti käännösten laatua tai kantaisi huolta alihankkijoidensa työoloista tai yhteistyösuhteista. Mainittakoon, ettei se myöskään ole Suomen käännöstoimistojen liiton jäsen. © Kyseessä on kansainvälinen yritys, jonka liikeideaan ei kuulu kantaa huolta kansallisten käännösmarkkinoiden kehityksestä. Se luottaa nopeaan kiertoon: vanhan voi aina korvata uudella ja yleensä halvemmalla ja tämä koskee niin käännöksiä kuin kääntäjiäkin.

Myyntin julkistaminen sovitettiin sopivasti keskelle kuntavaalitaistelua. Tosin käännösala pidetään sen verran pienenä, etteivät sen ongelmat muutenkaan suuria intohimoja nostattaisi, mutta nyt ne varmasti jäävät kuntaliitoskeskustelujen varjoon.

(joka tapauksessa liitot antavat tästä yhteisen lehdistötiedotteen tänään, tiedotteet ovat esillä myös täällä)

MTV Media perustelee myyntiä sillä, ettei kääntäminen ole sen ydintoimintaa. Pikemminkin pitäisi kysyä, miten kieli ja sen myötä käännökset voidaan erottaa toiminnan ytimestä. Tämä pätee erityisesti televisiotuotantoon, jossa kieli on niin keskeinen asia kuvan ohella, mutta myös hyvin moneen muuhun alaan. En jaksa lakata ihastelemasta käännösten määrää arjessa. Useimmat mainokset ovat käännettyjä (sekä tv:ssä että kadunvarsilla), samoin lehtiartikkelit (hyvin usein), mitkä tahansa tiedotteet, ohjeet.

Ellei toiminta ole puhtaasti sanatonta, kieli ja monikielisessä kontekstissa siis myös käännökset, liittyvät toiminnan ytimeen. Siksi niiden hankintakin pitäisi järjestää harkitusti. Käännös- ja tulkkaustehtävät on organisoitu hyvin eri tavoin. Varsinaisia in-house-kääntäjiä ja tulkkeja on enää vähän, mutta heitäkin kuulemme tänään. Yhä useammin käännöstoiminta on ulkoistettu, ja joissakin yrityksissä sitä taas tehdään muiden työtehtävien ohella tai lisäksi. Erilaisia ratkaisuja tarvitaan, joskus jopa ihan jonkun muun alan työntekijän käyttäminen yrityksen sisäisen aineiston kääntämiseen tai tulkkaukseen on varmasti paikallaan.

Käännöstoimistoja tarvitaan esimerkiksi antamaan asiakkaille kokonaisvaltaista palvelua ja laajempaa projektinhallintaa kuin mihin yksittäinen freelance-kääntäjä tai tulkki pystyy. Ja meitä, osaavia, työstään ylpeitä ammattilaisia, joihin voi luoda toimivat yhteistyösuhteet, tarvitsevat sekä toimistot että niin sanotut suorat asiakkaat. Useimmat meistä tekevät töitä sekä niin suorille asiakkaille että toimistoille.

Tänä kesänä ja syksynä Hansel kilpailutti valtionhallinnon käännös- ja tulkkauspalvelut, mutta vastaavia pienempiä kilpailutuksia on käynnissä koko ajan. Ja tässä kääntäjät ja tulkit tarvitsevat toimistoja. Mutta toimistot tarvitsevat myös luotettavia ja tasokkaita alihankkijoita.

Ja meillä on yhteinen vastuu hintakehityksestä, ettei jouduttaisi toteamaan kuten Olavi Uusivirta Kotuksen blogissaan vuonna 2009. Hän kirjoitti nimenomaan kääntämisestä, mutta näin voisi todeta toimiston omistajakin: ”Mutta kuka enää jaksaa, kun assanvessankassana saa paremman palkan?”

Ulkoistaminen ja kilpailuttaminen aiheuttavat painetta koko kentälle. Henkilökohtaisesti kuitenkin uskon, että kääntäjille, käännöstoimistoille ja asiakkaille on eniten hyötyä siitä, että alalla vallitsisi hyvä yhteistyö ja reilu meininki. Monenlaisia toimijoita tarvitaan – mutta niin myös reilua peliä ja solidaarisuutta niin kollegoita kuin yhteistyökumppaneitakin kohtaan.

Voitaisiko ajatella, että laatisimme alalle reilun pelin säännöt, johon ainakin me järjestävät liitot sitoutuisimme? Ehkä ne voitaisiin julkistaa jo vuoden kuluttua seuraavassa kääntäjienpäivässä?

Tänä iltana jaetaan vielä uusi, mutta sitäkin arvokkaampi Repla-palkinto ansioituneelle av-kääntäjälle. Se osoittaa, että joku uskoo kääntämisen ja tulkkauksen alaan, myös tiukilla olevaan AV-kääntämisen alaan. Elleivät muut usko, niin ainakin me itse.

Hyvää kääntäjienpäivää!